

Over bejegening

Intro: drie manieren van bejegening

1) Ik vind eigenlijk dat een negende verjaardag vieren geen doen is..... (Michiel Rietveld beeldt een in zichzelf gekeerde man uit).

2) Toen mij gevraagd werd om hier een verhaal te houden ter gelegenheid van jullie verjaardag, dacht ik: nou, dat is een felicitatie waard. Dus ik feliciteer jullie hartelijk en ik ga proberen iets over bejegening te zeggen. Eigenlijk kon ik vandaag niet want ik moest lesgeven maar ik heb mijn lesprogramma omgegooid zodat ik hier toch fijn voor jullie kan zijn.

3) Het is een eer om hier voor jullie te staan en om te proberen samen met jullie iets met dat prachtige thema 'bejegening' te doen. Ik ga proberen daar stapsgewijs iets in te ont-wikkelen. Voor de meeste van jullie zal wat ik ga zeggen waarschijnlijk niet helemaal nieuw zijn, maar ik ga met dit onderwerp graag aan de slag.

Ik heb u nu dus op drie manieren bejegend. Tenminste dat heb ik geprobeerd. Ik ben geen acteur, maar ik heb geprobeerd u op drie manieren te bejegenen. U zou daarbij gemerkt kunnen hebben dat het er eigenlijk niet toe doet wat je zegt. Datgene wat ik nu uitgesproken heb, is niet het relevante. Vooropgesteld dat het overgekomen is, dan heeft u hier drie verschillende figuren gezien. Eén figuur die als het ware helemaal in zichzelf gekeerd is. Die zijn verhaal voorleest en dat mooi voorbereid heeft en daarin een stukje van jullie folder heeft opgenomen, dat heeft u natuurlijk gehoord. Als tweede figuur zeg ik wel dat ik jullie feliciteer en dat doe ik ook in die act. Ik feliciteer jullie in de rol die ik daar aanneem, want dat heb ik voorbereid, maar ik wil hier eigenlijk niet zijn. Ik heb een probleem op mijn opeidingsinstituut omdat ik daar nu geen les kan geven. Dus eigenlijk wil ik hier niet zijn. Iets in mij wil hier niet zijn. Dat is allemaal opgelost hoor en ik wil hier zeker zijn maar dat heb ik geprobeerd uit te stralen. En ik zeg wel dat ik het leuk vind om hier te zijn maar innerlijk is er iets in mij dat zegt: 'was ik maar daar'. En de derde figuur, die is redelijk normaal, in ieder geval dat ben ik zelf.

Dus bejegening gaat niet over wat je zegt. Dat betekent dus eigenlijk dat elke checklist, ik gebruik enkele begrippen die in de inleiding gezegd zijn, dat elke checklist in de zin van hoe moet ik nu iemand aanspreken, eigenlijk de plank mislaat.

Stel je zegt opgewekt: dag mevrouw Jansen! Maar eigenlijk van binnen denk je: oh, nu moet ik naar die ouwe zeur toe.

Of een mevrouw Pietersen klampt je aan: zuster, zuster. Je bent al twee keer langs haar gelopen en dacht nog kan ik het wel maken net te doen alsof ik het niet gehoord heb. Zuster, zuster, ik wil u wat vertellen. Nou oké. Wat wilt u zeggen mevrouw Pietersen? Ja, en dan komt er een heel verhaal dat de kleinkinderen geweest zijn. En jij, het is vijf voor vijf, jij hebt nog van alles te doen. Maar goed je hebt geleerd dat je even moet luisteren. Jij neemt een luisterende houding aan maar het gaat over die kleinkinderen en het zal je eigenlijk een zorg wezen. En op een gegeven moment merk je dat je wel een luisterende houding hebt aangenomen, een fotografeerbare houding in ieder geval, maar dat je eigenlijk denkt: oh god, zouden de kinderen vanmorgen wel de achterdeur dicht hebben gedaan toen ze naar het voetballen gingen.

Een dergelijk voorval is uit het dagelijks leven gegrepen natuurlijk. Dat zal helder zijn. Dus nu kun je wel op je checklist zetten dat je altijd aandacht moet hebben voor, maar dat is dan in de genoemde situatie een heel aparte vorm van bejegening. Het gaat dus eigenlijk om jouw innerlijk beeld waarmee je de dingen doet. Om dit te verduidelijken heb ik een stukje steen meegenomen waarmee we even gaan oefenen. Omwille van de tijd ga ik daar niet helemaal mee rond, ga ik het niet doorgeven maar ik wil het toch even laten zien.

Hier hebben we een stuk graniet. U herkent het misschien van het aanrecht of van de stationsonderdoorgang of zo. Daar kun je een heel verhaal over houden. Als experiment zou het leuk zijn om rond te gaan en u allemaal te vragen: wat brengt deze steen nu bij u teweeg? De een zou zeggen: een beetje hard. Een ander zou zeggen: een beetje koud en zwaar enfin. Zo kun je een vijftigtal verhalen krijgen. Maar nu vertel ik u en dat is waar, dat ik dit aan de voet van de piramide van Gize heb gevonden en heb meegenomen. Ik was daar in een tijd dat dit nog net kon. En dan moet u zich voorstellen, dit stukje steen hier, dat is mooi plat. Ik hoop dat u dat ziet. Dat is vijfduizend jaar geleden gebikt door mensen. Dat heeft dus ergens bovenaan de piramide gezeten en dat is naar beneden gerold.

Moet u zich voorstellen dat wij samen daar aan iets gewerkt hebben in die tijd. Waarom niet? Misschien was u mijn baas wel en zei u tegen mij: door hakken! Wie zal het zeggen. Als ik deze steen dan rond laat gaan, dan weet u dat het iets heel anders is. Misschien zegt u nu: ik ben nog nooit in Egypte, in Gize geweest en nu komt Egypte zo maar langs. Dan gaat het om een heel andere verhouding. Dus de bejegening, nu even van die steen voor u, die is helemaal afhankelijk van het innerlijk beeld wat je hebt. Oh, piramide! Of wat is die steen koud of zwaar. Dat is een heel ander verhaal.

Jouw innerlijk beeld bepaalt dus hoe jij mensen bejegt. In mijn vakgebied, tenminste waar ik mijn wortels in heb, in de biologisch-dynamische landbouw en in de landbouw in zijn algemeenheid is dat een uiterst concrete aangelegenheid. Als ik een beeld heb dat de planten een wonderbaarlijk en ingewikkeld samenraapsel zijn van stikstof, fosfor, kalium en magnesium en dat de zon met haar fotonen gelukkig een aantal processen in werking zet zodat daar groei kan plaatsvinden en dat door de fotosynthese en de citroenzuurcyclus dat allemaal kan plaatsvinden, dan is dat niet onwaar. Maar als ik dat als innerlijk beeld met me meedraag dan ga ik dus mijn bemesting zo inrichten dat ik uiteindelijk kunstmest ga geven. En als ze ziek zijn dan zeg ik, maar dat is zonde, die ziekte moet weg. Dan ga ik bestrijdingsmiddelen gebruiken. Dat kan allemaal binnen dát innerlijke beeld, als je zo naar de plant kijkt.

Dat beeld leidt ergens toe. Dus in die zin kun je je ook voorstellen dat iemand ertoe komt dit in het extreme te ontwikkelen en bijvoorbeeld aan hydro-cultuur te gaan doen. Dan heb je grote bakken met steenwol waar water doorheen gaat en waarin sla en dergelijke geteeld wordt. Een groot deel van onze bevolking eet hydro-cultuursla. Dit geeft niet, daar gaat het nu niet over. Maar iemand die hydro-cultuursla teelt die doet dat binnen zijn of haar beeld integer. Daar kan je wel anders over nadenken maar dan moet je wat aan je beeld doen. Als je op een gegeven moment merkt, ja maar dat bijzondere van die kropsla of die spinazie is juist dat ze niet aan het uit elkaar vallen is maar dat ze het licht inbouwt. En niet alleen het licht maar ook het water inbouwt en dat het bij elkaar blijft en het zelfs tegen de zwaartekracht in verheven wordt, dat het gaat groeien. Dan ga jij je innerlijk beeld bijstellen. Alles wat van stof is heeft de neiging uit elkaar te vallen. Behalve wanneer het door het leven gepakt is. Dan komt het bij elkaar. Je zou kunnen zeggen, wat bijzonder dat dit gebeurt. Als dit mijn innerlijk beeld is dan is het belangrijk een plant ook als zodanig te behandelen. Dan kom je tot een totaal andere bedrijfsvoering. Dan ga je kijken, kan ik de aarde al een beetje tot leven brengen met organische mest. Kan ik zorgen dat het licht uit de omgeving optimaal opgenomen kan worden in de plantenwereld. Je kunt je voorstellen dat je zo een hele landbouwmethode ontwikkelt. Het innerlijke beeld is belangrijk. Als ik varkens zie als koteletjes dan ga ik uiteindelijk anders met varkens om dan wanneer ik dat als een wezen in zich zie met een belangstelling voor de wereld. Het heeft een andere belangstelling dan jij maar toch heeft het op zijn manier een belangstelling voor de wereld. Het varken wil daar naar toe gaan en weer terug

kunnen gaan. Dus moet die een stal hebben waarin die kan rondlopen. Dat soort vraagstukken. Je gaat het varken anders houden omdat je een ander beeld van hem hebt.

Hier in het Leendert Meeshuis is het natuurlijk essentieel welk mensbeeld je hebt. Dat vragen we ons nu ook maar even af. Welk mensbeeld is hier? Welk mensbeeld heb jij? Een uiterst passende vraag in de eenentwintigste eeuw. Welk mensbeeld heb je? Nu is dat een heel belangrijke vraag, maar ergens kriebelt het altijd bij mij als iemand dat vraagt of zegt: mijn mensbeeld is ...(vul maar in). Ergens klopt er iets niet. En ik heb het gevoel dat dit komt doordat het, als je het zo zegt of zo vraagt: wat is jouw mensbeeld, dat het dan een hoog, laten we maar zeggen status quo gehalte heeft. Dát is mijn mensbeeld. Alsof het een gelopen race is. Eigenlijk zou het, en dat kun je in je eigen biografie nakijken, uiterst te betreuren zijn als je op een gegeven moment zou zeggen: welnu, ik heb nog hetzelfde mensbeeld als vijftientig jaar geleden. Dat zou eigenlijk een droevige vertoning zijn. Dat mogen we zo onder elkaar wel zeggen. Dus daarmee is mensbeeldontwikkeling eigenlijk veel interessanter. Met welke mensbeeldontwikkeling ben jij nu bezig? Dat is leuk en heel modern om je dat elke keer weer af te vragen.

En natuurlijk zijn we met een mensbeeldontwikkeling niet elke dag bezig. We zijn er wel mee bezig maar niet expliciet, niet bewust. De kinderen komen thuis, boodschappen moeten gedaan worden, de benzinetank is leeg. We krijgen het dagelijks leven zo regelmatig over ons heen dat we minder met mensbeeldontwikkeling actief investierend bezig zijn dan we mogelijk zouden willen. Zo gaat dat en dan zakken we dus, ik hoop dat u daarin meegaat, ergens een beetje weg. En dan zijn daar gelukkig reddingsbandjes, net als zwembandjes voor kindertjes waardoor ze blijven drijven. Er zijn een aantal van die vangnetten. Ooit is er eens een mooi boek geweest van Emiel Roskam ten Have: 'Zo hoort het'. Dat zal wel herschreven zijn maar in principe is dat als het ware een boek waarvan je zou kunnen zeggen: dat is een vangnet. Als we het even niet meer weten gaan we het even opzoeken: hoe hoort het nu eigenlijk? U kunt zich goed voorstellen dat het begrip check-list, met andere woorden, zo gedragen we ons naar onze zorgvragers, ook heel erg in die richting zit. Heel belangrijk dus als je zelf je kapstok niet meer kunt vinden en weggezakt bent in het gedender van alledag. Dat je ook even kunt zeggen, hallo zeg, dit doen wij hier zo. Je zal van mij geen lelijk woord over een check-list horen maar het is in een zichzelf respecterende organisatie heel belangrijk dat er hard gewerkt wordt, dat de checklist de absolute minimum standaard is. Dat dit het uiterste vangnet is. Het is ook leuk om mensen daarop te kunnen wijzen natuurlijk.

Daarin zit een stuk wat eigenlijk met authenticiteit te maken heeft. Ik denk dat je zou kunnen stellen, iemand die handelt naar zijn mensbeeld op dat moment, die zit authentiek in elkaar. Als die handelt naar zijn mensbeeld. Dus eigenlijk is iemand te prijzen om zijn authenticiteit als hij een mensbeeld heeft van 'het zijn allemaal harken' dat die dan ook hánbelt naar 'het zijn allemaal harken'. Die is misschien wel authentieker dan iemand die eigenlijk denkt het zijn harken maar geleerd heeft ik moet nu vriendelijk zijn en zeggen wat ben je nu lief. Die is daar verder van weg.

Die authenticiteit is volgens mij een heel belangrijk begrip in het kader van het onderwerp bejegenen. Bejegenen is iets wat eigenlijk per definitie een authentieke aangelegenheid is. In de zin van, dat doe je vanuit jouw beeld. Jouw klokhuis zou je eventueel kunnen zeggen. Nu is dat niet eenvoudig, dat gaf ik net al aan, om dat de hele dag overeind te houden. Dus wij hebben allemaal recht, elke dag weer, op een zeker afzakpercentage. Je mag allemaal een beetje afzakken. Dat mag. Nu is het wel eens interessant om met elkaar te bekijken wat is nou, en misschien vindt u dat raar als ik dat zo zeg, wat is nou de aard van het afzakken. Ja, want daar hebben we allemaal mee te maken. Het kan niet missen dat we daar allemaal mee te maken hebben. Wat is nou de aard daarvan. Daar wil ik u een beeld van schetsen. Ik hoop dat u daar in meegaat. Er zijn heel andere beelden te bedenken waar ook over te vertellen zou zijn. Maar ik wens u toe, en ga daar dan even in mee, dat je een keertje in een soort situatie komt dat je met een mens alleen bent en er opeens een gesprek ontstaat. Het is niet gepland maar er ontstaat een gesprek. En plotseling merk je in dat gesprek dat er iets begint te draaien. Zo noem ik het nou maar even. Er gebeurt iets. Dat je je afvraagt wat is dit nou toch. Dat je eigenlijk merkt, goh alle mogelijke vitrages tussen ons gaan weg. Zo'n gesprek. Dat je op een gegeven moment merkt, en of het nu een man of een vrouw is die tegenover je zit dat speelt op een gegeven moment helemaal geen rol meer, dat je, met excuus voor het woord, eigenlijk merkt, jeetje we zijn één. We zijn één in onze eigenheid en toch samen. Zo'n situatie waarin je iedereen mag toewensen dat dit een aantal keren in het leven plaatsvindt. Zo mooi, zo hoog. Dan is het helemaal niet gek om, als dat gebeurd is, elkaar bij het afscheid even te omhelzen. En dan hoeft er niets gezegd te worden. Elk woord is dan eigenlijk teveel. Kun je je dat voorstellen? Dan kun je zo uit elkaar gaan. De wereld is vanaf dat moment voor jou anders geworden. Fij draagt dat met je mee.

Maar het dagelijks leven zorgt ervoor dat het op een gegeven moment een kostbare herinnering geworden is. Na 14 dagen, na drie weken, na een tijd x kom je elkaar weer tegen en de herinnering golft als het ware over je heen en je omhelst elkaar weer. Eigenlijk vanuit een soort gevoel van, wat was dat mooi. Vanuit een herinneringsbeeld. Wat was dat mooi. En of je dat moment nou op Hoog Catharijne

hebt beleefd of waar dan ook dat doet er niet toe. Maar je voelt opeens hé, het is dan weer even een beetje aanwezig.

Nu gaat die persoon naar Groningen of die verhuist naar Kaapstad, er volgt een scheiding, er komt een andere partner en uiteindelijk een jaar of vijf later of tien of een x aantal jaren later kom je elkaar weer tegen en dan is het op een gegeven moment een soort van lijfelijk automatisme: hoi, wie ben je ook alweer? Ik chargeer het natuurlijk. Maar dat is iets, ga het maar na ergens in het klein of in het groot, dat gebeurt altijd.

In de eerste setting heb je als het ware de echte ontmoeting gehad, het moment van er hoeft niets meer, het is gaaf. Je hebt een wezen ontmoet, je bent één geweest. In de tweede situatie was het herinneringsbeeld nog dicht om jullie heen, nog aanwezig. Het gebaar ontstond, het was eigenlijk een ritueel geworden, het was een gefilmd ritueel, een herinneringsbeeld en daarmee kon het zijn dat er weer even iets vibreerde.

En in de laatste setting is het eigenlijk een beetje leeg geworden. Dat noem ik frase. Ik vind het altijd heel belangrijk om zo naar bepaalde dingen te kijken. Dat je een wezenontmoeting hebt die op een gegeven moment tot ritueel wordt, dat is mijn begrip daarvoor. Het is in tweede instantie een ritueel, een belangrijk ritueel om als het ware weer toegang te hebben tot dat moment. En de derde is eigenlijk leeg, dat is frase. De drieslag wezen, ritueel, frase.

In zo'n instituut als dit zou het vreselijk zijn en ik proef daar helemaal niets van. Ik heb net tegen Irene gezegd dat het zo bijzonder is, ik kom hier bij tussenpozen al negen jaar, dat de stemming hier eigenlijk altijd zo bijzonder is en blijft. Dat is chapeau. Er zijn heel wat instituten waar je in het begin komt en waar je als het ware merkt dat daar 'beginners-luck' in de lucht zit. Waar je dan op een gegeven ogenblik, na een x aantal jaren, merkt, nou het wordt wat mager. Daar volsta ik nu mee maar dat beleef ik hier helemaal niet.

Een check-list, om daar nog even op door te zeuren, heeft dus frase karakter. Het is in zekere zin leeg. Daar zijn jullie helemaal niet, daar mag het ook helemaal niet. Op het moment dat hier in een doemscenario de bejegening aangehaakt is bij de check-list, dan is de feitelijke impuls van zo iets dood. Een heftige uitspraak maar dan zijn jullie niet anders dan welk ander instituut ook. En dan kan het zijn dat er niet-antroposofische instellingen zijn die het een stuk beter doen. Dat zou kunnen. Daar moeten we tegenwoordig ook heel wakker naar kijken.

Nu gaan we eens kijken naar dat mensbeeld in het Leendert Meeshuis. Natuurlijk,

een deel van jullie hier is door de wol geverfd. Want je werkt hier al negen of acht jaar en jullie werken natuurlijk aan alle mogelijke inspirerende thema's. Maar er zijn misschien ook anderen die hier net bijgekomen zijn en op een gegeven moment merk je dan dat er een spannende atmosfeer hangt. Wat is dit nou? Dat is aardig lastig om als je van buitenaf komt hier de vingers achter te krijgen. Wat daar nou het bijzondere van is.

Ergens zou je kunnen zeggen dat het mensbeeld in het Leendert Meeshuis hoort bij het wézen van het Leendert Meeshuis. Ik durf daar tegenwoordig wat meer onbevangen over te praten. Ik ben vanuit mijn vakgebied al vele jaren bezig met het begeleiden van agrarische bedrijven. We gebruiken in de biologisch-dynamische landbouw het begrip bedrijfsindividualiteit. Bedrijfsindividualiteit, regulier wordt dat corporate identity genoemd, ook mooi maar het begrip bedrijfsindividualiteit is een kostbaar begrip, een specifiek biologisch-dynamisch begrip en dat is veel meer dan bedrijfsorganisme. Even voor u, ik zal u daarmee verder niet meer lastig vallen, in de biologische landbouw is het begrip bedrijfsorganisme een vigerend begrip, dat is belangrijk daar. Dat alles zo met elkaar samenhangt. Maar het begrip bedrijfsindividualiteit gaat daar ver bovenuit.

En geleidelijk aan merk je dat het de kracht van een biologisch-dynamische bedrijfsvoering is als het de boer, door dienstbaar te zijn aan het bedrijfsindividualiteitswezen, lukt met bloed, zweet en tranen en vreugdes en meditaties en op de knieën gaan innerlijk of uiterlijk, om dat wezen van die plek zich te laten verbinden en helemaal te laten manifesteren tot in de kleinste details. Dat is de grote agrarische uitdaging. Dat wezen is van een grote, hoge orde. Of je dat nu aartsengelniveau noemt of archai-niveau daar wil ik het hier nu niet over hebben. Maar dat is een hoog wezen wat zich verbindt met een plek. Dat zich verbindt met een plek waar mensen op hun manier proberen een ideaal te realiseren.

Dus van daaruit zeg ik dan, ja het Leendert Meeshuis heeft ook een wezen en daar zijn jullie allemaal dienstbaar aan. Zelfs de superdirecteur als je die zou hebben is niet het wezen van het Leendert Meeshuis. Het wezen doortrekt jullie allemaal. Dat is ook iets dat in jullie vibreert, waarom jullie het leuk vinden om hier elke keer te komen. Jullie komen hier niet voor Hans, jullie komen hier niet voor alleen maar de bewoners. In het dagelijkse gedoe natuurlijk wel, jullie hebben je taak. Maar jullie komen ook om aan te sluiten in dat wezen en daar je bijdrage aan te leveren. Dat is een mysterieus gebeuren.

En dan is het spannend, ik wil daar heel kort iets over aangeven, dat bij de stijl van het initiatief, je zou kunnen zeggen bij het kleed van het wezen hier hoort, dat we

elke dag weer, dat benadruk ik graag, elke dag weer ons in de ziel bewegen. Dat wat we uiterlijk zien dat dat een magistraal, prachtig iets is. Of het nu de plantenwereld of de dierenwereld is of wat we maar kunnen fotograferen, wat we maar kunnen opereren, wat we op de weegschaal kunnen zetten, wat vorm, structuur en kleur heeft. Je zou eigenlijk kunnen zeggen, al datgene wat zaken feitelijk kennismatig gemeen heeft met de stenenwereld. De weegbare, meetbare, telbare kant van de wereld. Je kunt je leven lang binnen dat kader onderzoek doen en daarmee bezig zijn. Het is dan buitengewoon spannend als je op een gegeven moment de vraag krijgt: hoe is het gods ter wereld mogelijk dat het zo wijs in elkaar zit.

Het is tegenwoordig wel eens belangrijk goed tegen elkaar te zeggen als er weer een of ander DNA-grapje uitgevonden wordt, dat je je goed realiseert dat die DNA-onderzoeker dat niet uitgevonden heeft maar dat die het ontdekt heeft. Dat is belangrijk om af en toe mee te nemen. Hij heeft het niet uitgevonden, hij heeft het ontdekt. Het zat er al in. In de middeleeuwen al. Die uiterlijke wereld voor ons is doortrokken door een onvoorstelbare wijsheid, laten we het maar zo zeggen. En daar worden wij mooi wakker aan.

En dan hebben we natuurlijk het leven. Het leven, datgene wat zich in de tijd afspeelt. Alles wat met processen te maken heeft waar de plant onze grote leermeester is.

Ik was gisteren op de veiling en daar stond het vol met planten zoals hier ook staan. Op een gegeven moment kwam ik in een hoek waar dit soort planten ook stonden. Daar hing een heel ander prijskaartje aan, ze waren niet van echt te onderscheiden. Dat zijn dan van die palmen die in bankgebouwen vijf maanden of tachtig jaar staan. Die kunstpalm heeft de vorm van een palm maar hij is het niet. Het bijzondere is, dat als in het echt het leven niet verzorgd wordt, het dan wegwijnt. Dat hele stuk wat jullie eigenlijk ook doen. Hier het leven verzorgen van dit wezen. Dat heeft ook met ritme te maken, dat is ritmisch. Jullie weten allemaal hoe belangrijk ritme is voor de mensen waar jullie je zorg op mogen richten. Daarom hebben we ook afgesproken dat het absoluut belangrijk is dat we om half een klaar zijn. Want de bewoners zijn belangrijk, het ritme van het eten moet door kunnen lopen. Ritme geeft kracht. Ritme daar word je stevig aan. De plantenwereld is onze grote leermeester. Dus als je op een gegeven ogenblik denkt, hoe kunnen we de levensprocessen in het Leendert Meeshuis versterken, als je een beetje de weg kwijt bent, dan zeg ik altijd: ga krokussen kijken en vervolg ze helemaal in hun ontwikkeling. Of een andere plant waar je wat mee hebt. Probeer die in de tijd te vervolgen.

En zo is het fantastisch om op een gegeven ogenblik naar de dierenwereld te kijken. Nu is er weer de ganzentrek. Je ziet af en toe prachtige vogelzwermen in deze tijd. Kijk daar eens naar. Hoe is dat. En dat jij je realiseert dat al die vogels in die grote zwerm allemaal helemaal naar buiten zijn gericht. Eigenlijk helemaal in hun gehoorgangen zitten. Dat die vogel weet, moet ik nou naar links, oh hij gaat naar links dan moet ik ook naar links. Dat is F16 denken. Maar een vogel is eigenlijk helemaal dáár. Je kunt rustig de stelling verdedigen: de achterste vogel is ook de voorste. Als je altijd in de ander bent dan kun je dat aan dieren leren zien. De dierenwereld is jouw grote leermeester voor het begrip verhoudingen, voor sympathieën en antipathieën. Dat is heel leuk. Jullie kennen dat ongetwijfeld dat je vergaderingen hebt, bijeenkomsten hebt, voor mijn part koffie drinkt en dat je af en toe eens denkt, wat grappig, nou werk ik hier al drie jaar en ik heb nog nooit naast die gezeten. Stel, dat zou toch kunnen. En dan is het leuk om daar eens al oefenende voor jezelf te denken, ja, maar zou er misschien..... Kijk als iemand tegen jou zegt, maar dat komt omdat je een beetje een antipathie tegen diegene hebt en jij zegt: helemaal niet, hoe kom je erbij. Het is maar een topje van de ijsberg wat hier in het bewustzijn zit. De rest is een enorme kracht. Je denkt, ik ga hier maar zitten. Het gaat dan over dat onderwater stuk. Eigenlijk kunnen we dat stuk het beste oefenen en leren door dieren waar te nemen.

En dan komen we bij de mens. Het is fantastisch om te zien en dat moeten we goed beseffen, dat we een groot deel gemeen hebben met de mineralenwereld. We kunnen op de weegschaal gaan staan en constateren dat we zeventig, tachtig of weet ik hoeveel kilos wegen. Dat we kunnen opereren. Enkele weken geleden heeft hier een aankondiging gehangen dat we met elkaar aan het werk zullen gaan. Dat is in een diep vertrouwen gebeurd dat de plant in u het zou houden. Ja, toch? En kijk maar waar u zit, kijk maar naar uw buurvrouw of buurman. Wat is dan het bijzondere van die mens? Dat is eigenlijk zijn geestkracht, datgene wat in jou klokhuis is. Dat is datgene wat in zo'n ontmoeting dat van wezen tot wezen gaat eigenlijk de wereld verandert, als die ontmoeting lukt. Die geestkracht die in ons is. En die wij ook meenemen als wij sterven, als we naar een andere wereld gaan. Als wij sterven, het burgerlijke stand sterven, dan gebeurt er nog een heleboel. Dan zijn er allerlei dingen af te wikkelen. Dan moet ook die plant in ons nog afgewerkt worden en dat dierachtige in ons moet nog afgewerkt worden. Maar die essentie van ons, voor degenen onder u voor wie ik nou acacadabra zeg, je kunt tegenwoordig alles denken, die geestkern gaat daarna voort. Die heeft geen last van de dood en gaat verder, komt op verhaal om dan weer hier op aarde verder te leven en verder aan de slag te gaan. Het is interessant dat in deze tijd in veel verhalen van bijna-dood-ervaringen, er

altijd over wordt gesproken dat je dan in een geweldige lichtwereld binnenkomt. En dat daarin ook vaak verhaald wordt: ik kwam daar als lichtgestalte binnen en een nog veel lichtere wereld ontving me daar. Dat die wereld dáár van een lichtkwaliteit is. Licht is door alle culturen heen altijd verbonden geweest met het begrip 'het goddelijke'. En of het nou Christus of Allah of Boeddha was, het gaat altijd over lichtkwaliteit. Het goddelijke heeft altijd lichtkwaliteit gehad.

Is dat nou altijd zo geweest? Ja, dat binnentreden is altijd als een lichtkwaliteit beleefd. Maar dat je jezelf als lichtwezen kunt beleven, dat je die stap maakt, dat is niet vanzelfsprekend. Ik nodig u daarbij uit daar eens naar te kijken hoe dat vroeger, heel vroeger heel anders is geweest. En dat dit te maken heeft met de voor de mensheid eminente gebeurtenis, namelijk de gebeurtenis wat dan wel bekend is, anders kunt u dat weer opzoeken, als het Mysterie van Golgotha. Het Mysterie van Golgotha is voor de mensheid een soort van keerpunt geweest. Een Godswezen, je kunt er zo naar kijken en iedereen moet zijn eigen verhouding daartoe ontwikkelen, heeft zich via de doop in de Jordaan verbonden met een menselijk wezen, met een menselijke gestalte. Je zou kunnen zeggen dat de fine fleur van de mensheid daar is aangekomen. Daar verbindt het Godswezen, het Christuswezen zich mee en op een gegeven moment geeft die door ons toedoen, ons noodzakelijk toedoen, de geest. Dit kunt u allemaal nalezen. We geven daar vaak de connotatie, de betekenis aan dat hij dood ging, dat hij de geest gaf. Maar dat is eigenlijk een devaluatie van wat er werkelijk gebeurde. Hij gaf ons de geest. Hij gaf ons licht. Dus vanaf dat moment, als wij door de poort van de dood gaan, brengen wij zelf een klein beetje licht mee naar die andere kant. We leven daar als lichtwezen. Dus eigenlijk hebben wij dat in ons, die geestkern hebben we in ons. Dat bijzondere van die mens is lichtkwaliteit. En je zou kunnen zeggen: bejegening heeft alles te maken met hoeveel ruimte ik aan de ander geef dat haar of zijn licht kan gaan stralen. Dit is dus een andere formulering voor liefhebben. Hans zei dit ook. Liefde is, van jouw licht uit de ander de ruimte geven. Dat is zou je kunnen zeggen de diepste, de mooiste, het zwaarste anker onder het begrip bejegening.

Door mijn werkervaring, het werken met heel veel verschillende groepen, heb ik geleerd, heb ik ingezien dat wij nu in een fantastisch spannende tijd zitten aan het begin van de 21ste eeuw. Een aantal van jullie weet dat de negentiende eeuw nog een duister tijdperk was. Dan zou je kunnen zeggen dat het begin van de twintigste eeuw het begin van het lichte tijdperk is. Maar strikt genomen zullen we over een paar honderd jaar terugkijken en over de twintigste eeuw praten als was het een overgangseeuw. Dat vonden wij tot nu toe niet. Maar dat is altijd als je er middenin

zit. Maar later, over twee- of driehonderd jaar zullen we over een overgangstijd spreken. Nu niet, nu zitten we in de 21ste eeuw. Nu hangt het van jou, van jou, van jou en onze eigen werkplek af of we aan dat licht kunnen bouwen. Dat is een dagelijks vraagstuk, een dagelijkse opgave. En daarin merk je dat eigenlijk elk beroep, ik hoop dat u die stap mee kan maken, een soort priesterkwaliteit heeft.

Ik heb laatst voor boeren een verhaal gehouden en toen heb ik aangegeven dat je vroeger boeren en priesters had. Dat waren verschillende standen. Maar het is nu aan de orde dat de boer priester wordt aan het werk. Dat heeft er mee te maken dat jij vanuit jouw verbondenheid en met je poten in de klei staand in de dagelijkse praktijk, jullie staan op een andere manier in de klei, dat je dat opwerkt. Dat jij de kracht opbrengt, thermiek brengt richting alle handelingen om deze licht doorlatend te maken, tot ritueel te maken zou je kunnen zeggen. Opdat het wezen het mag behagen mee te werken met jullie. Je kunt het niet afdwingen. Dat is ook weer dat gesprek. Alles, elke handeling.

Dus hoe vreselijk zou het zijn als in een checklist stond: alle bewoners moeten elke dag een aai over de bol hebben. Stel je voor, dodelijk zou het zijn, vreselijk. Maar doe het, doe het maar vanuit die lichtkant en als je het niet op kunt brengen omdat je de 'p' erin hebt, dat je denkt ik moet nog veel boodschappen doen en alles is overgekookt en dergelijke, als je een beetje zwart, een beetje prikkeldraad van binnen bent, doe het dan niet. En zeg dat ook gewoon als iemand je daar naar vraagt of jij dit of dat gedaan hebt. Zeg dan, sorry vandaag heb ik het niet gedaan. Dan ben je authentiek. Dat heeft allemaal met het begrip bejegenen te maken. Nu ga ik tot het laatste over.

Ik was hier dus afgelopen dinsdag. Ik heb hier de dagopening meegemaakt. Ik heb er naar gekeken, hoe gaat dat nou. En dat was voor mij fantastisch om mee te maken. Ik was hier royaal op tijd. Ik vroeg aan de receptioniste: 'waar gebeurt de dagopening?' Nou hier, zei ze. Heerlijk, nou oké hier. En dan is het drie minuten voor negen en dan is er niemand. En op een gegeven moment komt er iemand met een karretje aanzetten. Die gaat daar staan. Die parkeert zichzelf daar zo. En ik vond het fenomenaal maar om precies negen uur stonden we daar met vijftien mensen ongeveer en toen werd de spreuk gezegd en er was gelijk een stemming. En daarna elkaar de hand vastpakken wat natuurlijk in zich heeft tot frase te worden, begreep ik naderhand. Maar dat had geen frase-karakter in mijn beleving. Ja, dat was echt. Ook die vraag: heeft iemand nog wat te vertellen? Dat was niet van oh ja nu moet ik dat vragen, dat was echt. Er werd iets verteld en dat was heel goed. Ik vond dat een heel ritueel gebeuren. Mijn complimenten daarvoor dat dit na negen jaar nog zo leeft. Dat is een felicitatie waard.